

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII,
MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Cum combatem stigmatizarea asociată cu COVID-19

GHID pentru jurnaliști și comunicatori

2020

CUPRINS

<i>pag. 4</i>	Dicționar anti-stigmatizare
<i>pag. 6</i>	Context
<i>pag. 7</i>	Ce este stigma socială?
<i>pag. 8</i>	Stigmatizarea socială asociată cu COVID-19
<i>pag. 9</i>	Cauzele apariției stigmei
<i>pag. 9</i>	Impactul negativ al stigmatizării
<i>pag. 10</i>	Cele mai stigmatizate categorii ale populației
<i>pag. 14</i>	Jurnalismul etic și igiena informațională
<i>pag. 15</i>	Eradicarea stigmatizării sociale și recomandări pentru elaborarea materialelor informative
<i>pag. 18</i>	Limbaș și recomandări pentru comunicarea nediscriminatorie
<i>pag. 21</i>	Anexa 1. Protejarea sănătății jurnaliștilor
<i>pag. 22</i>	Anexa 2. Cum să relațați în perioada de tranziție (de la post-COVID la „noua normalitate”)

DICȚIONAR ANTI - STIGMATIZARE

- **Aplatizarea curbei (epidemiologică):** expresie utilizată pentru a descrie grafic efectul de încetinire a răspândirii bolii și scădere a numărului de persoane bolnave concomitent. Atunci când o țară pune în aplicare strategii de sănătate publică, numărul de noi cazuri scade, iar curba se aplatizează, ceea ce permite sistemului medical să administreze mai eficient resursele disponibile pentru tratarea pacienților.
- **Auto-carantină:** separarea totală sau evitarea oricărui contact cu alte persoane pentru o perioadă. În cazul COVID-19, carantina este impusă pentru două săptămâni, perioadă în care pacientul se află sub supraveghere, pentru a observa dacă va apărea vreun simptom al bolii.
- **Autoizolare:** separarea totală față de ceilalți, pentru a împiedica transmiterea bolii.
- **Autostigmatizare:** gânduri negative despre propria persoană, discriminare interiorizată, sentimente de vină sau rușine (de ex: pentru faptul că s-a infectat cu noul coronavirus), care atrag după sine efecte negative.
- **Boli preexistente** – afecțiuni cronice sau de lungă durată, precum boli cardiovasculare, diabet, boli respiratorii cronice și cancer.
- **Carantină** – restricționarea/limitarea libertății de mișcare a persoanelor care posibil au fost expuse virusului, dar nu sunt bolnave.
- **Coronavirus:** o familie de virusuri, inclusiv cele care provoacă SARS (Sindromul Respirator Acut Sever) și MERS (Sindromul Respirator din Orientul Mijlociu), dar și alte afecțiuni respiratorii. Denumirea „coronavirus” (CoV) vine din latină și se referă la forma virusului văzut la microscop.
- **COVID-19:** COVID-19 (**CO**rona**VIR**us Disease 2019) este o boală infecțioasă provocată de noul coronavirus SARS-CoV-2 (**S**evere **A**cute **R**espiratory **S**yndrome **C**orona**VIR**us 2), descoperit în 2019, care a cauzat pandemia actuală.
- **Curbă epidemiologică:** un grafic utilizat în epidemiologie pentru a vizualiza evoluția unui focar (numărul de cazuri) de la debutul epidemiei.
- **Discriminare:** orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criterii reale sau presupuse.
- **Distanțare fizică:** practica de a menține o distanță mai mare (minim 1-2 metri) față de ceilalți membri ai comunității și/sau evitarea contactului direct cu alte persoane, în efortul de a minimiza riscul de transmitere a noului coronavirus.

- **Distanțare socială:** actul de a rămâne separat sau în izolare față de ceilalți membri ai comunității, în efortul de a combate transmiterea noului coronavirus. Aceasta poate include munca de la distanță, anularea evenimentelor etc.
- **Epidemie:** apariția pe scară largă a unei boli infecțioase într-o comunitate sau într-o anumită zonă geografică.
- **Epidemiologie:** ramură a medicinei care studiază măsurile de sănătate publică, inclusiv incidența, distribuția, analiza și controlul bolilor.
- **Incidență:** frecvența de noi cazuri ale unei boli specifice înregistrată într-o anumită perioadă de timp.
Izolare: separarea persoanelor bolnave sau infectate de alte persoane, pentru a nu răspândi infecția.
- **Măsuri de izolare („lockdown”):** măsuri de urgență pe parcursul cărora oamenilor le este restricționat accesul la anumite zone, în încercarea de a controla expunerea sau răspândirea bolii.
- **Pacientul „zero”:** prima persoană infectată cu o boală în perioada epidemiei.
- **Pandemie:** răspândirea la nivel mondial a unei boli infecțioase, care are o acoperire mai mare decât o epidemie. Până la COVID-19, ultima pandemie a fost cauzată de gripa H1N1 în 2009.
- **Rata mortalității:** raportul dintre numărul total al deceselor provocate de COVID-19 și numărul total al persoanelor infectate cu coronavirus.
- **Răspândirea comunitară:** răspândirea unei boli contagioase într-o zonă geografică în care nu există suficiente cunoștințe despre modul în care cineva a luat o boală.
- **Sindromul Respirator Acut Sever (SARS):** o afecțiune caracterizată prin acumularea de lichid în plămâni, care împiedică obținerea de aer suficient, ceea ce duce la o privare de oxigen în fluxul sanguin. Afecțiunea este o formă mai gravă a pneumoniei și este adesea fatală.
- **Stigma socială:** atitudinea negativă, etichetarea și exprimarea prejudecăților față de un grup de oameni care împărtășesc caracteristici similare. În contextul pandemiei de COVID-19, stigma socială afectează membrii diferitor grupuri/profesii/comunități/etnii asociate cu boala.
- **Urgență națională:** stare de urgență cauzată de amenințarea globală a pandemiei.
- **Zonă contaminată:** zonă geografică delimitată, care permite un acces limitat cu scopul de a împiedica răspândirea bolii.

CONTEXT

Epidemia de COVID-19 a început la finele anului 2019, iar pentru că se transmitea rapid de la om la om, aceasta s-a răspândit în scurt timp în întreaga lume, devenind pandemie. În încercarea de a preveni și controla infectarea cu noul coronavirus, autoritățile din fiecare țară au adoptat o serie de măsuri de siguranță, care prevedeau izolarea, distanțarea socială și limitarea libertății de mișcare.

În țara noastră, starea de urgență a fost impusă la mijlocul lunii martie 2020 și prevedea restricții de circulație și suspendarea unor activități, inclusiv economice. Astfel, atât la nivel

internațional, cât și la nivel național, sursa primară de informații referitoare la răspândirea COVID-19 au fost autoritățile statului, respectiv Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova. De aceea, în această perioadă, mai mult ca niciodată, mass-media joacă un rol important în informarea populației, în detrimentul altor tipuri de platforme de informare tradiționale (familia, vecinii, prietenii, zvonurile). În ciuda modificării formatului de lucru, presa TV și online (inclusiv paginile oficiale pe rețelele de socializare), au devenit sursele de informare cele mai de încredere în rândul populației, după cum arată sondajele.

SURSE DE INFORMARE ÎN TIMP DE PANDEMIE

Majoritatea moldovenilor s-au informat despre COVID-19 de la TV, care este în continuare prima sursă de informare (77,2%), urmată de portalurile de știri (42,2%) și rețelele de socializare (35,7%), posturile de radio (26,7%), ziarele (20,5%), prietenii/vecinii (15,1%), familia (12,7%).

- Televiziunea este și sursa cea mai de încredere (39,3%), urmată de site-urile de informare (14,7%) și rețelele de socializare (9,9%).
- În perioada de referință, cele mai utilizate rețele de socializare au fost Facebook (29,7%), Odnoklasniki (18,7%), Instagram (15,8%), Vkontankte (6,5), Telegram (4,3%).

Sursa: CBS AXA a realizat un sondaj sociologic la comanda Asociației Comunitatea „WatchDog.MD”, în perioada 5-11 mai 2020, pe un eșantion de 1003 persoane cu vârstă de 18 ani și mai mult.

În condițiile în care COVID-19 este un virus puțin cunoscut, pentru care nu există tratament, iar pandemia se răspândește mai rapid decât informațiile veridice despre virus, instituțiile media au un rol crucial în completarea vidului informațional, combaterea miturilor și reflectarea informațiilor care duc la salvarea de vieți.

CE ESTE STIGMA SOCIALĂ?

Stigma socială reprezintă atitudinea negativă, etichetarea și exprimarea prejudecăților față de un grup de oameni care împărtășesc caracteristici similare.

Stigma este cauzată de frica și ignoranța față de un anumit subiect, ceea ce poate duce la izolare, discriminare, rușine, vinovăție, respingere de sine și chiar suicid.

STIGMATIZARE SOCIALĂ – DISCRIMINARE – AUTOSTIGMATIZARE

STIGMATIZARE SOCIALĂ

Atunci când tu sau oricine altcineva are gânduri negative despre mine sau mă învinuiește pentru că am COVID-19

DISCRIMINARE

Atunci când cineva mă tratează diferit, transmite mesaje negative despre mine, cauzează situații negative sau/și îmi îngrădește anumite drepturi, pentru că am sau aș putea avea COVID-19

AUTOSTIGMATIZARE

Atunci când eu am gânduri negative despre mine pentru că aș putea avea COVID-19

STIGMATIZAREA SOCIALĂ ASOCIATĂ CU COVID-19

Discriminarea și stigma socială au înregistrat noi forme, odată cu creșterea numărului de persoane infectate cu noul coronavirus. Pe toate continentele, COVID-19 a provocat o serie de acte discriminatorii, iar ținta acestora sunt diverse grupuri ale populației.

De la izbucnirea pandemiei de COVID-19, noutatea bolii, lipsa unui tratament și frica de efectele acesteia au pus în pericol respectarea drepturilor omului, ducând la discriminarea și stigmatizarea anumitor membri ai societății. Episoadele de discriminare reflectate în mass-media și pe rețelele de socializare au arătat că acesta este un fenomen întâlnit la nivel mondial.

Pandemia de COVID-19 a consolidat și mai mult fenomenul de țințire a „celorlalți”. Chiar dacă profilul victimelor a variat de la o țară la altă, a existat un „tipaj” în toate actele discriminatorii (ex: „ceilalți” sau „străinii” sau „ceilalți care aparțin unui grup etnic sau minoritar”). În prima fază a pandemiei, cei mai stigmatizați au fost cetățenii asiatici sau cei cu rădăcini asiatice, ei fiind cel mai des percepuți ca fiind sursa răspândirii virusului. Multiplele incidente înregistrate în spațiul public, confirmă faptul că în perioadele de criză, oamenii sunt în căutarea țapilor ispășitori pentru a se debarasa de frustrări și temeri.

Pe măsură ce pandemia se răspândește, organizațiile internaționale au apelat la solidaritatea statelor, nu doar în soluționarea situațiilor de urgență în sănătate, dar și pentru eradicarea impactului stigmatizării sociale și discriminării, în special în ce privește cele mai vulnerabile categorii de persoane.

La nivel internațional s-au desfășurat campanii de comunicare lansate de autoritățile naționale și membrii societăților civile, care aveau drept obiectiv solidarizarea cetățenilor pentru schimbarea atitudinii oamenilor față de grupurile discriminate.

În contextul pandemiei de COVID-19, stigma socială afectează nu doar persoanele infectate/bolnave, membrii familiilor persoanelor infectate/bolnave, dar și membrii diferitor grupuri/profesii/comunități/etnii asociate cu boala, cum ar fi persoanele de origine asiatică, oamenii care au călătorit, medicii, și alți lucrători din prima linie. Astfel, oamenii sunt etichetați, discriminați, supuși anumitor stereotipuri și tratamente incorecte, din cauza unei posibile asocieri. Stigma socială este provocată, în primul rând, de lipsa de cunoștințe despre modul în care COVID-19 se răspândește, temerile legate de boală și frica de a fi victima acestui virus, dar și a bârfelor. Fenomenul apare atunci când oamenii asociază riscul de infectare cu niște grupuri specifice de oameni.

Stigma socială se poate manifesta și prin micro-agresiuni, precum sunt insultele și înjurăturile verbale și non-verbale, mesaje ostile sau negative, care țintesc anumite persoane, în funcție de apartenența lor la un anumit grup. Printre cei care s-au confruntat cu situații de micro-agresiune se numără lucrătorii medicali, șoferii de camioane sau de taxi, angajații rețelelor de magazine, cetățenii care ignorau mesajele publice sau cei care au rude/prieteni cu noul virus. Comportamentul și limbajul folosit poate consolida presupuneri false și poate avea efecte negative asupra stării de bine a persoanelor.

CAUZELE APARIȚIEI STIGMEI

Stigmatizarea socială legată de COVID-19, în perioada pandemiei a devenit un fenomen omniprezent din cauza următorilor factori:

1. COVID-19 este o boală nouă, cu efecte negative multiple, despre care sunt disponibile încă puține informații, iar oamenilor le este frică de ceva ce nu este cunoscut, în special atunci când la mijloc este sănătatea/viața lor.
2. Înregistrarea unor focare de infecție în instituțiile medicale.
3. Măsurile adoptate de guvernele din întreaga lume, care au afectat viețile a mii de oameni (de la închiderea școlilor, până la suspendarea activității mai multor companii și restricțiile de circulație).

Este explicabil de ce pandemia a generat confuzie, frică și anxietate în rândul populației. Anume acești factori au produs și apariția unei serii de mituri și stereotipuri.

IMPACTUL NEGATIV AL STIGMATIZĂRII SOCIALE

Stigmatizarea subminează coeziunea socială și creează premisele necesare pentru răspândirea și mai rapidă a virusului. Iar aceasta cauzează probleme de sănătate publică mult mai severe și dificultăți serioase în încercarea de stopare a pandemiei.

Astfel, stigmatizarea socială poate avea consecințe grave, în special în perioada pandemiei:

CELE MAI STIGMATIZATE CATEGORII SOCIALE

Situația de urgență în sănătate publică a cauzat anxietate și frică, care a provocat o reacție în lanț și a condus la apariția stigmatizării sociale, chiar dacă nu există un tip anumit de persoane sau grupuri de oameni, care ar putea contribui la răspândirea virusului.

DOCTORI DIN INDIA, STIGMATIZAȚI ȘI ATACAȚI

STIGMATIZARE
SOCIALĂ

Medicii și lucrătorii medicali sunt stigmatizați social și supuși violențelor fizice și abuzurilor verbale, în timp ce își fac meseria. Trupti Katdare se afla într-o suburbie a orașului Indor, din India, când a fost atacată de un grup de oameni. Un caz similar a fost înregistrat și în orașul Bengaluru, în timp ce un grup de medici mergeau din ușă în ușă pentru a verifica locuitorii unui oraș dacă au simptome specifice noului coronavirus.

Stigmatizarea socială a medicilor din India a venit din partea oamenilor care făceau parte din diferite clase sociale, de diferite religii. Cu toate acestea, cel mai important factor care a creat premisele pentru stigmatizarea unei categorii a populației a fost încrederea redusă în sistemul de sănătate publică. Iar bârfele și zvonurile de pe rețelele sociale au amplificat fenomenul.

Sursa: Bloomberg.com | 14 aprilie 2020

În perioada pandemiei, cele mai stigmatizate categorii ale populației sunt:

Persoanele care aparțin anumitor minorități etnice sau rasiale, inclusiv persoanele de origine asiatică. Deși noul coronavirus a fost înregistrat într-o anumită regiune din China, nu există anumite grupuri etnice care sunt mai expuse decât altele.

Persoanele plasate în carantină sau cele care nu și-au încheiat perioada de autoizolare impusă de autorități.

Persoanele diagnosticate cu noul coronavirus.

Medicii și lucrătorii medicali, dar și personalul auxiliar.

Persoanele care sunt bolnave de COVID-19.

Lucrătorii din prima linie și care au asigurat funcționarea unor instituții/companii (lucrătorii magazinelor alimentare, farmaciștii, șoferii, reprezentanții companiilor de livrare etc.) din cauza expunerii sporite la noul coronavirus.

Persoanele care s-au tratat deja de COVID-19.

Jurnaliștii care au lucrat pe teren în perioada pandemiei.

Famiile și prietenii celor bolnavi și ai celor care s-au tratat.

Persoanele cu dizabilități sau anumite afecțiuni fizice care le împiedică să respecte regulile impuse.

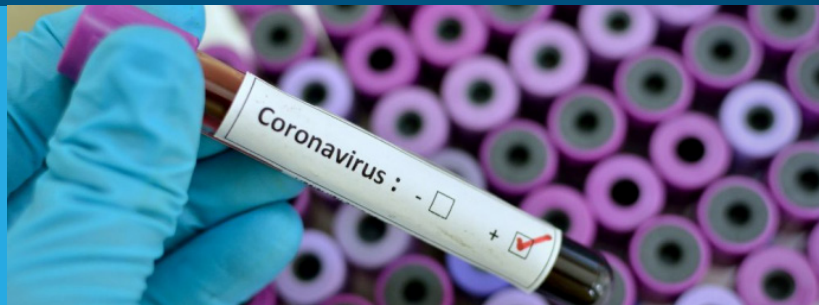
Reprezentanții diasporei sau cetățenii care au revenit din țări afectate de noul coronavirus.

Persoanele cu afecțiuni cronice care prezintă simptome similare cu noul coronavirus (tuse, congestie nazală etc.).

Persoanele fără adăpost.

MEDIC DIN LONDRA, STIGMATIZAT PENTRU CĂ A AVUT COVID-19

STIGMATIZARE
SOCIALĂ

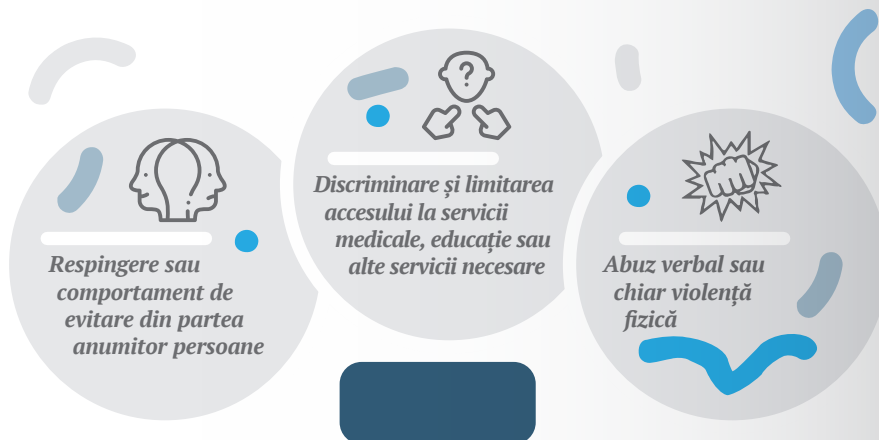

Un medic din Londra care s-a tratat de COVID-19 spune că încă se confruntă cu stigmatizarea din cauză că a avut acest virus. Michael Kovacs, medic la London Health Sciences Centre, spune că revenirea sa la muncă a fost dificilă. „Atunci când oamenii află că te-ai tratat de COVID-19, se distanțează

imediat. În timp ce mergeam pe hol, câțiva oameni au făcut cale înapoi când m-au văzut. Logica științifică arată că cineva care s-a tratat de COVID-19 este cea mai sigură persoană lângă care poți să stai, comparativ cu cineva despre a cărui stare de sănătate cunoști prea puține.”

Sursa: The London Free Press | 9 iunie 2020

Grupurile care sunt expuse stigmatizării sociale se confruntă cu:

Stigmatizarea socială poate afecta sănătatea fizică, emoțională și mentală a persoanelor supuse unor astfel de tratamente, iar din cauza că sunt izolate, acestea pot suferi de depresie, anxietate sau culpabilizare. Eradicarea stigmatizării este importantă pentru a stopa răspândirea bolii, dar și pentru a permite tuturor membrilor societății să fie în siguranță.

PORECLIȚI „CORONA”

STIGMATIZARE
SOCIALĂ

În țările din Africa sub-sahariană, persoanele care s-au tratat de COVID-19 continuă să fie discriminate, iar mulți consideră că acestea pun în pericol sănătatea publică. După ce Roselyn Nyambura din Kenya a fost externată din spital, vecinii săi îi adresau injurii, iar unii dintre ei chiar o numeau „Corona”. Când membrii comunității sale au început să aibă

acces la informații veridice despre noul coronavirus, comentariile răutăcioase la adresa ei s-au rărit.

În timpul epidemiei de Ebola, care a provocat moartea a o treime dintre pacienții infectați din Liberia, Guinea și Sierra Leone, în anul 2014, cei care au s-au tratat au fost supuși situațiilor discriminatorii similare.

Sursa: The Japan Times | 20 mai 2020

JURNALISMUL ETIC ȘI IGIENA INFORMAȚIONALĂ

În condițiile în care COVID-19 este un virus mai puțin cunoscut și pentru care nu există tratament, iar epidemia se răspândește mai rapid decât informațiile veridice despre virus, instituțiile media au un rol crucial în completarea vacuumului informațional, combaterea miturilor și reflectarea informațiilor care duc la salvarea de vieți.

Studiile realizate arată că în țara noastră, instituțiile media (TV și online) au cel mai mare rol în informarea publică despre pandemia generată de COVID-19. Iar pe lângă rolul informativ pe care îl au știrile, în situații de criză, materialele de informare vin să educe populația referitor la anumite fenomene și comportamente.

Astfel, pentru evitarea efectelor adverse ale pandemiei de COVID-19, inclusiv în comunicarea publică, este necesară

prevenirea și combaterea stigmei sociale prin utilizarea unui limbaj științific, corect din punct de vedere medical și bazat pe dovezi în toate materialele realizate. De aceea, este recomandabil ca exprimările și cuvintele alese să mențină un ton al vocii empatic și să asigure o informare consistentă, fără a eticheta sau acuza.

Se recomandă, de asemenea, ca limbajul utilizat să fie îndreptat spre promovarea egalității și a toleranței zero față de stigmă, stereotipuri și discriminare.

Mai mult, limbajul trebuie să transmită un mesaj neutru, care subliniază importanța măsurilor eficiente de prevenire a răspândirii noului coronavirus, deoarece pentru majoritatea populației, aceasta este o boală care poate fi prevenită și tratată, dacă sunt respectate anumite reguli.

Tedros Adhanom Ghebreyesus ✓

@DrTedros

Replying to @DrTedros

Together, we are powerful.

Our greatest enemy right now is not the **#coronavirus** itself. It's fear, rumours and stigma.

And our greatest assets are facts, reason and solidarity.

#COVID19

ERADICAREA STIGMATIZĂRII SOCIALE ȘI RECOMANDĂRI PENTRU ELABORAREA MATERIALELOR INFORMATIVE

Mass-media are un loc important în informarea populației și formarea comportamentelor responsabile social. De aceea, este recomandabil ca toate materialele informative elaborate să nu genereze discriminare și stigmatizare socială a anumitor categorii ale populației.

CONȚINUTUL ȘTIRILOR ȘI INFORMAȚIILOR DISEMINATE

Conștientizați importanța cuvintelor

- Evitați folosirea termenilor care contribuie la răspândirea stigmei sociale.
- Alegerea cuvintelor nepotrivite în raport cu noul coronavirus poate transmite mesaje incorecte și poate răni oameni sau chiar comunități întregi.

Împărtășiți exemple și istorii pozitive

- Pe platformele de comunicare nu utilizați un limbaj care predispune la stigmatizare socială și discriminare, ci dimpotrivă, împărtășiți exemple pozitive și care inspiră.
- Menționați despre implicarea membrilor comunităților în stoparea răspândirii noului coronavirus.

Combateți miturile existente și împărtășiți informații factuale din surse verificate și sigure

- Multitudinea de zvonuri legate de noul coronavirus, inclusiv despre felul în care este transmis și tratat, pot consolida stigma socială.
- Vorbiți despre noul coronavirus apelând la informațiile oficiale disponibile și încurajați utilizarea de către cetățeni a surselor oficiale de informare.
- Nu folosiți expresii negative sau figuri de stil pentru a sublinia consecințele noului coronavirus.
- Nu utilizați imagini, poze sau linii melodice dramatice (pentru știrile video/audio) care sporesc frica și hiperbolizează situația.
- Nu distribuiți pe platformele de comunicare zvonuri sau informații care nu sunt confirmate oficial și care alimentează frica și dezinformarea.

Conștientizați frica publicului și explicați contextul informațiilor relate

- Este normal ca în anumite situații, publicul să aibă frici, de aceea este important să conștientizați îngrijorările și să le oferiți informații veridice, susținute de opinii oficiale despre măsurile de siguranță și de combatere a fenomenelor cu care se confruntă.
- În astfel de condiții publicul este mai deschis să asculte și să învețe lucruri noi.

Utilizați resursele disponibile pentru a preveni, stopa și răspunde acțiunilor care contribuie la stigmatizare și discriminare

- Opiți dezinformarea și stigmatizarea prin utilizarea tuturor platformelor și canalelor de comunicare disponibile (TV, online, rețele de socializare).

STILUL MATERIALELOR INFORMATIVE

Vorbiți într-o notă pozitivă despre măsurile de siguranță și eficiența acestora

- În materialele informative, menționați de câte ori este posibil, într-un limbaj pozitiv, despre măsurile de siguranță împotriva răspândirii noului coronavirus și importanța respectării acestora, precum și despre pașii de urmat în cazul apariției simptomelor infecției cu noul coronavirus.
- Nu folosiți negații, mesaje amenințătoare sau formulări care ar putea duce cu gândul la măsuri punitive.

Încurajați solidaritatea între oamenii de diferite categorii de vârstă și din diferite generații

- Împărtășiți istoriile și experiențele oamenilor de diferite vârste care au sau au avut noul coronavirus.
- Subliniați importanța susținerii reciproce și reamintiți despre importanța respectării măsurilor de siguranță.

În materialele informative elaborate, includeți mesaje conforme cu drepturile omului

- Evitați să includeți în știri, informații și detalii personale și confidențiale despre identitatea persoanelor cu COVID-19.
- Promovați egalitatea și toleranța zero față de stigmă, stereotipuri și discriminare.
- Nu sporiiți vulnerabilitatea față de stigmatizare și discriminare a unor persoane sau grupuri de persoane prin materialele realizate.

Asigurați-vă că informația prezentată este sensibilă la dimensiunea de gen, în vederea abilitării femeilor să întreprindă măsuri adecvate de prevenire.

Readuceți în atenția publică importanța coeziunii sociale

- Lipsa acesteia poate submina eficiența măsurilor de siguranță adoptate și poate cauza o serie de efecte adverse care nu vor face decât să răspândească epidemia.

Exprimați-vă deschis opinia împotriva comportamentelor negative, promovați egalitatea și toleranța

- Stigmatizarea poate fi combătută dacă anumite comportamente discriminatorii sunt discutate public.
- Susțineți și promovați campanii de educare privind importanța egalității și toleranței.

PROTAGONIȘTII ȘTIRILOR ȘI MATERIALELOR DE PRESĂ

Utilizați resursele disponibile pentru a preveni, stopa și răspunde acțiunilor care contribuie la stigmatizare și discriminare

Opiți dezinformarea și stigmatizarea prin utilizarea tuturor platformelor și canalelor de comunicare disponibile (TV, online, rețele de socializare).

Dați dovadă de empatie și bunătate

Încercați să vedeți situația prin ochii oamenilor și membrilor familiei celor care au COVID-19.

Puneți în evidență munca depusă de medici și lucrătorii medicali

În materialele informative, subliniați rolul important pe care îl au medicii și lucrătorii medicali în stoparea răspândirii virusului și recunoașteți-le eforturile depuse, fără a utiliza expresii și cuvinte discriminatorii.

FIȚI SOLIDARI ȘI ÎMPĂRTĂȘIȚI EXEMPLE POZITIVE, NU FRICĂ ȘI STIGMATIZARE SOCIALĂ!

LIMBAJ ȘI RECOMANDĂRI PENTRU COMUNICAREA NEDISCRIMINATORIE

✓ Recomandat

„COVID-19”
„noul coronavirus”

✗ Nerecomandat

„virusul din Wuhan”
„virusul din China”
„virusul asiatic”

≡ NOTĂ!

OMS recomandă ca numele bolilor sau ale agenților patogeni să nu includă proveniența geografică, pentru a evita stigmatizarea socială. Denumirea oficială a bolii a fost aleasă intenționat pentru a evita stigmatul – „CO” însemnând Corona, „VI” – virus și „D” – boală („disease”, eng.), 19 – deoarece boala a apărut în anul 2019.

„EXEMPLU DE URMAT”

STIGMATIZARE SOCIALĂ

Un studiu realizat de University of Alabama at Birmingham (UAB) a relevat modul în care limbajul discriminatoriu utilizat de persoanele publice (în cazul acesta, președintele SUA) poate fi preluat ca exemplu, într-o perioadă scurtă de timp. Analiza a arătat că după utilizarea sintagmei „virusul chinezesc”, într-un mesaj postat pe Twitter, utilizarea

acesteia a crescut de la 16.535 de mențiuni la 177.327 în doar 6 zile (19-25 martie). Realizatorii studiului consideră că un limbaj care predispune la stigmatizare socială poate avea consecințe grave asupra anumitor categorii de cetățeni, care, la rândul lor, ar putea periclita eforturile autorităților în lupta cu pandemia.

Sursa: UAB Reporter | 4 mai 2020

Recomandat

„oameni care au COVID-19”,
„pacienți internați/care s-au
tratată de COVID-19”, „oameni
care au murit din cauza
COVID-19”

Nerecomandat

„cazuri de COVID-19”,
„victime ale COVID-19”

≡ NOTĂ!

Nu publicați pe platformele de comunicare poze sau informații personale ale pacienților cu COVID-19 – ar putea duce la identificarea și stigmatizarea acestora!

STIGMATIZARE, RUȘINE ȘI FRICĂ

STIGMATIZARE SOCIALĂ

La puțin timp după ce a fost confirmat „pacientul zero” cu COVID-19 din Ecuador, pozele cu Bella Lamilla, care era la Terapie Intensivă, au început să circule online.

În timp ce femeia se afla în spital, reputația ei era subminată în mediul online, iar siguranța familiei sale a fost pusă în pericol, după ce adresa acestora a fost făcută publică.

Sursa: Global News Canada | 4 aprilie 2020

Recomandat

„oameni care ar putea avea
COVID-19”, „persoane care
probabil au COVID-19”

„oameni diagnosticați cu
COVID-19”

Nerecomandat

„suspecți de COVID-19”,
„cazuri suspecte de COVID-19”

„oamenii testați pozitiv cu
COVID-19”

≡ NOTĂ!

Nu faceți publice și nu discutați despre proveniența pacienților cu COVID-19, inclusiv despre rasă, orientare sexuală, identitate, religie, dizabilități sau starea de sănătate.

✓ Recomandat

„oameni care au contractat COVID-19”

✗ Nerecomandat

„oameni care au transmis COVID-19”,
„oamenii care au răspândit virusul”,
„i-au infectat pe alții”

≡ NOTĂ!

Păstrați un limbaj neutru! Înviniurile și limbajul acuzator provoacă stigmatizarea și autostigmatizarea persoanelor cu COVID-19, punându-le în pericol sănătatea și viața!

✓ Recomandat

„distanțare fizică”, „distanțare socială”

✗ Nerecomandat

„izolare socială”, „carantină”

≡ NOTĂ!

Distanța socială nu înseamnă izolare fizică și nu presupune întreruperea în totalitate a comunicării dintre membrii comunităților. Izolarea presupune separarea pacienților cu COVID-19 de cei care nu au coronavirus. Cei care se află în izolare trebuie să stea acasă până când va fi sigur să se regăsească în preajma altor oameni.

✓ Recomandat

„pandemia de COVID-19”

✗ Nerecomandat

„criza de COVID-19”,
„molima/ciuma COVID-19”

≡ NOTĂ!

Nu utilizați expresii negative, figuri de stil, imagini, sau linii melodice dramatice (pentru știrile video/audio) care sporesc frica și hiperbolizează situația!

✓ Recomandat

„oamenii de peste 60 de ani”,
„persoanele în etate”

✗ Nerecomandat

„bătrânii”,
„vârstnicii”

≡ NOTĂ!

Nu relațiți despre pandemie ca fiind periculoasă doar pentru „bătrâni”; explicați că oamenii de orice vârstă se pot îmbolnăvi de COVID-19, în baza argumentelor științifice și datelor statistice. Încurajați solidaritatea între oamenii de diferite categorii de vârstă și din diferite generații.

ANEXA 1. PROTEJAREA SĂNĂTĂȚII JURNALIȘTILOR

Fiți în siguranță! Sfaturi generale

- Stabiliți-vă corect prioritățile.** Evaluați mai întâi riscurile personale la care sunteți expus față de îndatoririle profesionale. Dacă aveți peste 60 de ani sau suferiți de afecțiuni cronice, abțineți-vă de la interviurile sau relatările care vă pot expune virusului.
- Urmați recomandările emise de autorități:**
  - Spălați-vă cât mai des pe mâini cu apă și săpun sau utilizați un dezinfectant pe bază de alcool.
  - Mențineți distanța fizică.
  - Evitați să vă atingeți fața cu mâinile.
  - Când tușiți sau strănuțați acoperiți-vă nasul și gura cu un șervețel de unică folosință sau cu pliul cotului.
  - Solicitați ajutor medical în cazul în care aveți simptome.
  - Purtați mască care să acopere gura și nasul, în spațiile publice.
  - Autoizolați-vă în cazul apariției primelor simptome sau interacțiuni cu o persoană bolnavă.
- Realizați interviurile prin telefon** sau prin intermediul platformelor online, pentru a reduce riscul expunerii.
- Vorbiți cu superiorii din redacție** despre riscurile și temerile pe care le aveți atunci când urmează să lucrați la un subiect despre pandemie.
- Asigurați-vă că aveți un plan de urgență bine stabilit**, în cazul în care trebuie să reflectați subiecte legate de zonele plasate în carantină.
- Dacă urmează să relațiți din instituții medicale**, este necesar să urmați cu strictețe recomandările personalului medical.
- Rămâneți la cel puțin un metru distanță** de oamenii bolnavi.
- Pe parcursul conferințelor de presă**, urmați recomandările de distanțare socială emise de autorități.
- Curățați și dezinfectați echipamentele utilizate** și spălați-vă cât mai des pe mâini.
- Aveți grijă de sănătatea psiho-emoțională:**
  - Conștientizați impactul psihologic al informațiilor asupra stării dvs.
  - Vorbiți cu prietenii și membrii familiei despre temerile pe care le aveți.
  - Încercați să nu vorbiți despre COVID-19 în afara orelor de muncă.
  - Odihniți-vă ori de câte ori aveți ocazia.

ANEXA 2. CUM SĂ RELATAȚI ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE (DE LA POST-COVID-19 LA „NOUA NORMALITATE”)

Cel mai probabil, perioada de tranziție de la post-COVID-19 spre „noua normalitate” va mai dura o perioadă, până când un tratament și un vaccin eficient vor fi disponibile pe scară largă.

O comunicare contextuală, eficientă, bazată pe dovezi și detalii oficiale, dar și informații oferite la timp, va consolida încrederea publicului în instituția media pe care o reprezentați. Modul în care oamenii vor reacționa și vor urma regulile impuse în perioada de tranziție, va contribui la restrângerea focarelor de infecție.

Este important să nu creați așteptări false și să găsiți modalitățile potrivite de a ajuta oamenii să înțeleagă că perioada de tranziție poate fi compusă din perioade în care măsurile restrictive pot fi eliminate și apoi implementate din nou, ca răspuns la reapariția bolii. Jurnaliștii și reprezentanții mass-media au un rol important în informarea corectă a populației în perioada de tranziție spre „noua normalitate”.

Recomandări:

1	2	3	4	5
Pregătiți-vă publicul și audiența pentru „noua normalitate” și acțiunile care ar putea urma.	Vorbiți despre faza de tranziție ca despre o stare a lucrurilor valabilă pentru întreaga societate.	Evaluați corect și informați constant despre perioada de tranziție, aducând claritate în toată incertitudinea din societate. Cu toții învățăm pe măsura apariției noilor informații, folosind cele mai bune exemple și recomandări pentru a răspunde în mod corespunzător.	Explicați că aceasta este o situație fără precedent, care poate implica noi schimbări ale strategiilor de combatere a focarelor de infecție, iar impunerea de noi restricții ar putea deveni necesară din nou.	Evitați alimentarea zvonurilor, a confuziei și a dezinformării - oferiți materiale susținute de opiniile și declarațiile autorităților abilitate.

Program
finanțat de
Uniunea Europeană

REGIONAL OFFICE FOR

World Health
Organization

Europe

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Ghidul a fost elaborat cu suportul financiar al Uniunii Europene în cadrul eforturilor de răspuns la pandemia COVID-19 ale UE și Organizației Mondiale a Sănătății în cadrul Parteneriatului Estic și al Programului „Solidari pentru sănătate”. Materialul face parte din Campania de informare privind reducerea stigmei asociate cu COVID-19, susținută inclusiv de Oficiul ONU pentru Drepturile Omului din Moldova. Conținutul și opiniile exprimate în text aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar viziunea și politicile UE, OMS și UHCHR.